

Թուածնին հետխառնուելով ածխային կազ պիտի ըլլար՝ մէջը կը մնայ ու կ'ըլլայ կամաց կամաց խէժ ու նաւթ . ուստի Թորպին էրած ատենը նաւթի հոտ հանելուն պատճառն աս է :

Շատ տեսակ Թորպ կայ, որոնց տարբերութիւնն իմանալը խիստ դժուար է : Լվենէն հինը ու պինտը ան է որ կը գտնուի բարձր լեռներու վրայ եղած ճահիճներուն տակը . ասոր մէջ ամենեւին բուսոց մնացորդ չկայ . գոյնը բոլորովին սև է, ու չորնալէն ետքը պնդութիւնը կը պակսի : Լս հողը քիչ մը ատեն թէ որ բաց տեղ Թողուս, ու մէջը կիր, աւազ, մարնա ու կտոր մը կաւ խառնելու ըլլաս, խիստ պարարտ հող կ'ըլլայ :

Նոյնիճներու ու լճերու մէջ գտնուած հողերը :

ԻրԱԻ է թէ լճերու ու ամէն ջրոտ տեղերուն մէջ գտնուած հողը բաղադրած է բուսոց ու կենդանեաց կըտորուանքէ, բայց Թորպէն շատ տարբեր է . վասն զի փոսերուն ու լճերուն մէջի ջուրը Թորպի ջրերուն պէս մեռած չէ, հապա միշտ բարձր տեղերէ ջրեր կ'իջնան ասոնց մէջ, ու կենդանեաց և բուսոց կտորուանքը մէջը կը լեցնեն . որով այսպիսի տեղերուն յատակի տիղմը կամ դիրտը կ'ըլլայ նոր տեսակ բաղադրութիւն մը : Լս տեսակ հողերը մշակելու հողերուն կարգին մէջ չեն սեպուիր, հապա աւելի պարարտութեան տեղ պիտի գործածուին . աս պատճառաւ մենք ալ պարարտութե վրայ խօսելու ժամանակ աւելի տեղեկութիւն կուտանք ասոնց վրայ :

Հողի զանազան տեսակներուն վրայ այսչափ :

Հ. ԳՐ. Ա. :

ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՈՆԵՐ

Լայկայլ կենդանեաց մանրուս վրայ :

ԽՈՏԱԿԵՐ կենդանեաց միսը ուրիշ ամէն ուտելիքներէն աւելի դժուարամարս է, բայց մարսուելէն վերջը ուրիշնիւթերէն աւելի սննդարար է . վասն զի երկար ատեն ստամոքսին մէջը կենալով՝ մարսողութիւնը կը զօրացնէ, աճումը կամ սնունդը կ'աւելցնէ, մաքուր ու առողջ արիւն կը գոյացնէ . ասիկայ է նոյնպէս ոյժ և տաքութիւն տուողը : Բայց այլ և այլ կենդանեաց մանրուս վրայ խօսելու համար, պէտք է նախ ըսել թէ որ կենդանիները աւելի կ'ուտուին, և որ կենդանիներուն միսը թէպէտ և չենք ուտեր՝ բայց իրենց այլ և այլ մասը կը գործածենք :

Երբդուս սնունդ ու աճում տուող կենդանիները կաթնտու կենդանեաց, Թռչնոց, ձկանց, խեցեմորթներու և ժժմուկներու կարգէն են :

Կաթնտու կենդանեաց մէջ, թէ վայրենի ըլլան և թէ ընտանի, առաջին կարգի սննդարար կենդանիներն են ոչխարն ու եզը . բայց ցուլն ու նոխազը այնչափ օգտակար չեն, որովհետեւ ասոնց միսը կարծր ու համալ անախորժ է :

Երոնցմէ վերջը կուգան վայրի ու ընտանի խոզը, եղջերուն, այծեամը, ուլը, նապաստակն ու ճագարը, որոնց միսը գրեթէ բոլոր Լարոպացւոց սովորական կերակուրն է :

Ետենով կարօտութեան համար և կամ խաբէութեամբ ձիու միսը կովու մի տեղ ծախողներ եղած են, կատուի միսն ալ ճագարի տեղ, որ ուտողներուն ալ փնաս մը չէին տար : Երբպտոսի ու Ռուսաստանի անապատ դաշտերուն մէջ Գաղղիացւոց զօրքերը ուրիշ բան չգտնելով՝ ձիու միս կերեր են ատենով, ինչպէս որ Դաւթարները ինչուան հիմայ ալ կ'ուտեն :

Ե վերջիշուած կենդանեաց ման-

ըր իրարմէ շատ կը տարբերին : () ըի-
նակի համար , եզան միսը աւելի ջղոտ ,
կարծր , հիւթալից , սննդարար է , և
աւելի ոյժ ու արիւն կը գոյացընէ՝
քան թէ կովունը : Բայց շատ ան-
գամ ալ կ'ըլլայ որ կովունը աւելի դիւ-
րամարս ու քիչ տաքցընող կ'ըլլայ ,
մանաւանդ խաշածը որ աւելի ախոր-
ժա համ է : Հորթու միսը աւելի կա-
կուղ , զովացուցիչ ու թուլացուցիչ է ,
և գրեթէ բոլորովին տարբեր է հա-
ւու մսէն . խորովածը դիւրամարս է ու
տաքութիւն չպատճառեր : Հորթու
միսը խիստ օգտակար է հիւնդ-
քաղներուն , այսինքն նոր հիւանդու-
թենէ ելած մարդկանց :

Ինչպէս որ յայտնի է՝ իրեք կարգ կը
բաժնուին կովուն տեսակները , այս-
ինքն կով , եղ ու հորթ , որ շատ տեղ
հասարակ ժողովրդեան սովորական
կերակուրներն են :

Վրեթէ նոյնպէս իրեք կը բաժ-
նուին բոլոր ուրիշ չորքոտանիներն ալ :
() որ օրինակ արու ոչխարին միսը սա-
տիկ սննդարար է , ու ամենեւին եզան
մսին յատկութիւնները ունի՝ ոչխա-
րի միսէն աւելի տաքցընող ու ախոր-
ժա համ է : Վառան միսը հորթու
մսին կը նմանի , բայց պէտք է նայիլ
որ թէ գառը և թէ հորթը ոչ խիստ
պղտիկ և ոչ ալ խիստ մեծցած ըլլան :
Վրեթէ նոյն յատկութիւնները ունի
եղջերուն ու վայրի այծուն միսը :
Ստաղաշ եղջերուն և ուլը աւելի փոր-
հարութիւն կը պատճառեն . միսերնին
փափուկ է , ու մարդուս արիւնը չշառ-
ցընէր :

Երկու տեսակ միս ալ կայ որ բոլո-
րովին տարբեր յատկութիւններ ու-
նին , իրենց տարիքին պատճառաւ և
իրենց սննդեանը տարբերութենէն .
այսինքն գետնափոր ճագարներուն
ու նապաստակներուն . ասոնց միսը
սև ու տաքցընող է , իսկ ազատներու-
նը ճերմակ՝ անհամ ու թուլցընող է :

Հաւու միսը բադին մսէն աւելի
թեթև ու ճերմակ է , մանաւանդ
վառեկինը որ հիւանդոտ մարդկանց ,

տկար ստամոքս ունեցողներու և ջեր-
մոտներու խիստ աղէկ է :

Ուրիշ բան մ'ալ կայ որ խիստ հար-
կաւոր է գիտնալը . այսինքն մի և նոյն
կենդանւոյն այլ և այլ անդամները ի-
րարմէ տարբեր յատկութիւններ ու-
նին . զոր օրինակ ոսկորներուն մօտ
եղած մսերը աւելի համով են քան
թէ ուրիշ մսերը . ներսի մսերը աւե-
լի փափուկ են քան թէ դրսինները՝ որ
կարծր ու ջղոտ կ'ըլլան . աս պատճա-
ռաւ քամակին ներսի կողմի եղած մը-
սերը շատ աւելի յարգի են :

Հաւեղէններուն թւն ու կուրծքը
աւելի փափուկ ու դիւրամարս է ,
քան թէ կունրկի ու ոտքերուն միսը :
Ինդհակառակն անոնք որ աւելի կը
թուչին քան թէ կը քալեն՝ անոնց
թւերուն միսը պինտ է ու ոտքերու-
նը փափուկ : Պղտիկ թուլունները ա-
ւելի ախորժա համ են՝ քան թէ սնըն-
դարար :

Կովային թուլունները ընդհան-
րապէս ան համը կ'ունենան ինչ բա-
նով որ կ'ապրին . և որովհետև սովո-
րական կերածնին ձուկ է , ուստի ա-
ւելի ձկան համ ունին . իսկ մսերնին
սովորաբար թեթև , անախորժ է ու
քիչ սնունդ կուտայ :

Հ . Հ . Թ

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ՀԱՆՔԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Պաշէշ :

ՊԱՂԵՂԸ՝ տեսակ մը աղ է որ սո-
վորաբար կը գտնուի ան երկիրները՝
ուր որ մարած հրաբուխի նշաններ
կան . անուանի են Իտալիայի երկու
հանքերը , մէկը Չիվիթալէքքիա քա-
ղաքին քով (իտալիա ըսուած տեղը ,
մէկալը Լափոլին մօտ) յոլֆաթարա